

jednak aby byla obnovena rovnováha mezi jednotlivými výrobními skupinami, bez níž není možná definitivní hospodářská obroda.

Celkem možno říci, že tímto plánem bylo dosaženo cíle — pokles australského hospodářství byl zastaven a od roku 1931 možno pozorovati stále zlepšování, při čemž celkový charakter hospodářské situace je pružný a ne ztrnulý. Tento příklad Austrálie si zaslouhuje, aby se jím zevrubněji zabývali naši národohospodáři i politikové a povšimli si zejména těchto třech typických vlastností australského plánu:

1. na ochranu domácího trhu nebylo použito zvyšování cel.
2. Nebylo použito nijakých prostředků ku podpoře soukromého podnikání (pravý opak NIRA).
3. Zaručena byla měnová stabilita.

Dr. V. Pišecký.

Z technických důvodů byli jsme nuceni vypustiti tentokráte přehledy vnitřní a zahraniční politiky. Obsáhlé přehledy za celou prázdninovou dobu přineseme v příštím čísle.

Redakce.

LITERATURA.

JIRÍ HEJDA: KRIZE A SPOTŘEBA. Publikace sociálního ústavu ČSR. Číslo 63 V Praze 1935. Stran 82, cena 6 Kč.

Vystopovati uspokojivě vzájemné vztahy mezi krizí a spotřebou je dnes úkolem velmi nesnadným. Neboť, jak podotýká autor hned na počátku své studie, staráme se dosud velmi málo o to, jak se vyrobené statky spotřebují, jak se vyvíjí konsum, jaké tendence a z jakých důvodů se v něm uplatňují, takže poslední spotřebitel zůstává nám stále ještě jakousi záhadnou osobností, určenou k tomu, aby koupila, co výroba produkuje; má-li tento poslední spotřebitel přiměřené zdroje důchodové, odpovídá-li výroba ve své kvantitě i kvalitě a svojí cenou jeho přání, tomu nevěnuje národní hospodářství téměř žádnou pozornost. A přece krize, jejichž periodicitou se národohospodářská věda již tolikrát zabývala, mají podle autora jistě jednu ze svých hlavních příčin, ne-li dokonce příčinu prvotní, právě v této nejistotě spotřeby, v jejím náhlém, nepředvídaném poklesu, v nové orientaci, o nichž výroba není včas informována a kterých nepředvídá. Hejdovi jde v této studii jen o poslední spotřebu, nikoli o spotřebu statků v produkci, a to zase o spotřebu pouze v hospodářském celku, nikoliv individuálně u jednotlivých konsumentů. Zabývá se údobím mezi lety 1928 až 1933 inclusive a vypočítává ve většině případů indexy k r. 1929 snaží se zjistiti kvantitní a kvalitní přesuny spotřeby, které se pak liší podle výše důchodu, podle ceny spotřebního statku a konečně podle kulturní úrovně konsumenta.

Pojednav o vývoji národního důchodu dospívá autor k závěru, že v průmyslu probíhá krize akutněji, takže ji můžeme srovnat s vysokou horečkou, kdežto v zemědělství má spíše ráz vleklé choroby. Na základě dostupného statistického materiálu pojednává pak Hejda o spotřebě mouky a brambor, o spotřebě masa, tuků a vajec, o spotřebě cukru, potravin dovážených z ciziny, o spotřebě alkoholických nápojů, tabáku, textilií, všimá si i zábav atd., srovnává poměry naše s cizinou a konstatuje v závěru, že spotřeba je v Československu relativně nízká ve srovnání s jinými zeměmi. Na spotřebních datech cukerních, rozvržených na celou republiku, je patrné, že nízký průměr je způsoben nízkým konsumem východní poloviny republiky, kdežto historické země, a tu především Čechy, stojí na výši, která odpovídá asi průměru německému. Pokud jde o otázku, jak

rychle reaguje konsum na cenu, je viděti na řadě příkladů, že všude tam, kde se cena nemění a kde tedy při poklesu ostatních cen a při poklesu důchodu její reálná výše stoupá, objevuje se značnější pokles konsumu než tam, kde cena klesá. Právě tento pokles cen, někdy značnější než pokles nominálního důchodu, to je podle autora, který umožňuje širokým vrstvám lidí, připraveným buď vůbec o možnost výdělků, nebo se značně zmenšenou možností výdělkovou, překonat krizi bez ohrožení života, kterého bychom se jinak musili obávat. Je však tragedií hospodářské logiky, že týž pokles na druhé straně krizi vyvolává a prodlužuje. I ve spotřebě jeví se vliv krise velkými přesuny, které jsou pro léta 1929—34 tak příznačné. Vybírání úroků a úspor, nasazující s velkou prudkostí v posledních dvou letech, rychlý pokles národního důchodu ukazují podle Hejdy, že jsme na pokraji vyčerpání. Nemůžeme v celku počítat s dalším pronikavějším poklesem cenové hladiny; neboť tato bude ve svém celku spíše na vzestupu, než aby klesala, jak vidíme na obratu, který nastal ostatně již v r. 1934. Blížíme se tudíž, praví autor, onomu kritickému bodu, kdy důchody ani ve svém průměru nebudou stačit na udržení existenčního minima. Československé hospodářství, svojí strukturou závislé na exportu, tak jako málokteré jiné, nemůže počítat se zotavením dříve, dokud nebude obnoven světový obchod; leč právě tyto vyhlídky jsou však minimální. A Hejda uzavírá: „Má-li se dělat správná konsumentská politika — a to je podle mého soudu jediná možnost trvalého oživení výroby — je třeba především znáti konsum v jeho rozsahu i kvalitě“ (str. 70).

Pečlivá Hejdova studie, opatřená německým resumé a doplněná výběrem nejdůležitější literatury, zasluhuje vši pozornosti.

A. Klimt.

ANTONIO GRAZIADEI: LE CAPITAL ET L'INTÉRÊT (CRITIQUES AUX THÉORIES DE MARX). Les Éditions Rieder, Paris, 187 str., 1935.

Přihlížíme-li k dřívějším spisům tohoto autora, z nichž zvláště vyniká kniha *Les variations de la rente et la propriété de la terre*, vydaná v r. 1933 v Paříži (Édition Rieder), shledáváme, že jeho kniha o kapitálu a úrocích jest organickým článkem plánované publicistické činnosti, která sleduje vědecké probádání určitého výseku národního hospodářství, totiž kapitálu a různých forem důchodu. Autor se nikdy nevyhýbá problémům, zvláště sociálním, které s tímto hospodářským fenomenem souvisejí, ba on je přímo vyhledává. S vášnivou přímo důkladností a s mistrnou deduktivní logikou rozebírá, kritizuje, potírá neb uznává nejrůznější teorie k projedávaným otázkám se vztahující. A to jsou právě vlastnosti, které činí poslední jeho dílo životným a praktickým zejména pro nás, kdy v nejbližší době začneme s úpravou úroků, poněvadž — abych užil slov autorových — úroky jsou jednou ze složek, které udržují hospodářskou rovnováhu, přizpůsobují se době a jsou jejím reliéfem.

Graziadei v podtitulu své knihy ohlašuje kritiku Marxových teorií o kapitálu a úrocích, ale ve skutečnosti věnuje největší pozornost teoriím Böhm-Bawerkovým, poněvadž jej hluboká vzdělanost tohoto více láká než Marxova hospodářská nedomyšlenost; uvádí a kritizuje množství teorií jiných (Cassel, Senior, Turgot, Pareto, Thünen, Fisher, Jevons, Clark, Marshall atd.).

Nejzajímavější myšlenky tohoto díla jsou následující: Zjevy hospodářské nedají se vysvětlovati bez zřetele k organizaci sociální a k motivům psychologickým, které zejména působí na problém úrokový. Úrok sám jest cena za možnost získání a použití kapitálu, při čemž různost rizika hraje podstatnou roli. Působí zde též síly organiso-